

Ю. М. Ранюк

Тамм Ігор Євгенович

ТАММ Ігор Євгенович (26. 06(08. 07). 1895, м. Владивосток, Росія — 12. 04. 1971, Москва) — фізик. Доктор фізико-математичних наук (1953), академік АН СРСР (1953). Нобелівська премія (1958), Сталінська премія (1946, 1953). Велика золота медаль імені М. Ломоносова АН СРСР (1967). Герой Соціалістичної Праці (1953). Державні нагороди СРСР. 1898 з родиною переїхав до м. Єлисаветград (нині Кропивницький), де закінчив гімназію (1913). Навчався в Единбурзькому (Велика Британія, 1913—14) та Московському (1914—18) університетах. Працював 1919—20 у Таврійському університеті (Сімферополь); 1921—22 — в Одеському політехнічному інституті; 1923—29 — у 2-му Московському університеті: від 1927 — професор; 1930—37 — професор і завідувач кафедри теоретичної фізики Московського університету; від 1934 — завідувач теоретичного відділу Фізичного інституту АН СРСР (Москва). Наукові дослідження: квантова механіка та її застосування, теорія випромінювання, теорія космічного випромінювання, взаємодія ядерних частинок. Побудував квантову теорію розсіяння світла у твердих тілах та теорію розсіяння світла електронами; у співпраці з С. Шубінім — теорію фотоефекту у металах (1931), з [І. Франком](#) — теорію випромінювання електрона, що швидко рухається у середовищі (1937). Висунув ідею про кванти звукових хвиль, які пізніше отримали назву «фонони». Показав, що негативна енергія електрона є суттєвим елементом теорії електрона. Установив, що електрони поблизу поверхні кристала можуть перебувати в особливих енергетичних станах (таммівські поверхневі рівні). Передбачив, що нейтрон має негативний магнітний момент. Запропонував наближений квантово-механічний метод для опису взаємодії елементарних частинок, швидкість яких близька до швидкості світла (метод Тамма—Данкова). Розробив каскадну теорію потоків

космічних променів. 1950 спільно з *А. Сахаровим* запропонував метод утримання газового розряду за допомогою потужних магнітних полів. Від середини 1950-х рр. активно виступав за скорочення чи заборону ядерних випробувань. Автор курсу «Основы теории электричества» (1929; 10-е вид., Москва, 1989).

Основні праці

К квантовой теории парамагнетизма // Zeitschrift für Physik. 1925. Bd. 32; О квантовой теории молекулярного рассеяния света в твердых телах // Там само. 1930. Bd. 60; О возможной связи электронов на поверхностях кристалла // Журнал экспериментальной и теоретической физики. 1933. Т. 3; Когерентное излучение быстрого электрона в среде // Докл. АН СССР. 1937. Т. 14 (співавт.); О происхождении ядерных сил // Там само. 1940. Т. 29 (співавт.); О некоторых математических методах теории рассеяния частиц // Журнал экспериментальной и теоретической физики. 1948. Т. 18; 1949. Т. 19; Собрание научных трудов: В 2 т. Москва, 1975.

Рекомендована література

1. Воспоминания о И. Е. Тамме: Сб. Москва, 1995.

Бібліографічний опис:

Тамм Ігор Євгенович / Ю. М. Ранюк// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-890867>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).